15/09/2022

Όταν η Ειρήνη Παπά έψαλλε το “Τη Υπερμάχω Στρατηγώ” μέσα στην Αγιά Σοφιά (ΒΙΝΤΕΟ)

/ Αγία Σοφία

Έφυγε χθες από τη ζωή σε ηλικία 96 ετών η εμβληματική ηθοποιός **Ειρήνη Παπά**. Λιτή, δωρική μορφή, σύμβολο της ελληνικής ομορφιάς, διάσημη εκπρόσωπος του μεσογειακού πολιτισμού στο εξωτερικό, χαρισματική και δυναμική γυναίκα, η Ειρήνη Παπά έγινε διεθνώς γνωστή για τις υποκριτικές της ικανότητές και το πνεύμα της.

Στη σταδιοδρομία της, αναμετρήθηκε με σημαντικούς γυναικείους ρόλους του θεάτρου και του κινηματογράφου, ενσαρκώνοντας πλήρως τη δύναμη τής αρχαίας τραγωδίας.

Το 1983 η Ειρήνη Παπά είχε βρεθεί στην Αγιά Σοφιά της Κωνσταντινούπολης όπου έψαλλε το “Τη Υπερμάχω Στρατηγώ” με τη φωνή της να προκαλεί συγκίνηση σε όλους τους Έλληνες:

Το απόσπασμα προέρχεται από μια εκπομπή των «Ρεπόρτερς» (Κώστας

Χαρδαβέλλας, Γιάννης Δημαράς, Γιώργος Λιάνης), που μεταδόθηκε το 1983 και ξαναμεταδόθηκε το 2001 από την ενημερωτική εκπομπή του Κώστα Χαρδαβέλλα www.άνθρωποι.gr στην ΕΤ 1.

Ποια ήταν η Ειρήνη Παπά

Η Ειρήνη Παπά (το πραγματικό όνομα της οποίας ήταν Ειρήνη Λελέκου), γεννήθηκε στις **3 Σεπτεμβρίου του 1926 στο Χιλιομόδι Κορινθίας**, όπου πέρασε τα παιδικά της χρόνια. Οι γονείς της ήταν δάσκαλοι και είχε τρεις αδελφές. Η εφηβεία της, τη βρίσκει στην Αθήνα να παρακολουθεί μαθήματα υποκριτικής στην **Εθνική Σχολή Κλασσικού Θεάτρου**. Στα 15 της έχει ήδη πάρει τον καλλιτεχνικό της δρόμο, αφού εργαζόταν σαν ραδιοφωνική παραγωγός, τραγουδίστρια και χορεύτρια. Σε ηλικία 18 χρόνων παντρεύεται τον συγγραφέα ‘Αλκη Παπά, και παρόλο που ο γάμος τους δεν κράτησε πολύ, η ηθοποιός διατήρησε το επίθετο με το οποίο έγινε παγκοσμίως γνωστή.

Στα πρώτα της βήματα στο θεατρικό σανίδι συμμετέχει σε παραγωγές του Εθνικού Θεάτρου. Το ξεχωριστό της ταλέντο και οι εξαιρετικές της ερμηνείες σε αρχαίες τραγωδίες, όπως «Μήδεια» και «Ηλέκτρα», δεν αργούν να την κάνουν διάσημη. Η αγάπη και ο σεβασμός της ηθοποιού για το αρχαίο δράμα ήταν μεγάλη. Όταν αποφάσισε να σταματήσει να ερμηνεύει τέτοιους ρόλους, δήλωσε σε συνέντευξή της στην εφημερίδα «Αβενίρε», της Ρώμης: «Αποφάσισα ότι δε θα παίξω πια, διότι η τραγωδία συνεπάγεται μια τεράστια ευθύνη. Και ο φόβος ότι θα μπορούσα να μην ανταπεξέλθω, θα με έκανε να νιώσω πολύ άσχημα».

Στον τελευταίο της χρόνο στη σχολή, **ο Αλέκος Σακελλάριος** την είδε να παίζει στον **Μάκβεθ**. Ο ίδιος, της ζήτησε να βγει στην επιθεώρηση. Και παρόλο που ήταν εκ διαμέτρου αντίθετο με εκείνη και την κλασσική παιδεία της, είπε το «ναι». Το ντεμπούτο της στο σινεμά γίνεται το 1948 στην ταινία «Χαμένοι ‘Αγγελοι» σε σκηνοθεσία Νίκου Τσιφόρου. Το 1951 έρχεται η «Νεκρή Πολιτεία», του Φρίξου Ηλιάδη, με συμπρωταγωνιστή τον Γιώργο Φούντα. Η ταινία συμμετέχει στο Φεστιβάλ Καννών και όλοι μένουν άφωνοι, αναγνωρίζουν αυτό το νέο πρόσωπο ως κάτοχο μίας μοναδικότητας.

Το 1962 συνεργάστηκε με τον **Μιχάλη Κακογιάννη** και πρωταγωνίστησε στην κινηματογραφική μεταφορά της «Ηλέκτρας» του Ευριπίδη μαζί με τον Γιάννη Φέρτη, την Αλέκα Κατσέλη και τον Μάνο Κατράκη. Η ταινία συνολικά κέρδισε 24 βραβεία και τιμητικές διακρίσεις, ανάμεσά τους και τα βραβεία καλύτερης κινηματογραφικής μεταφοράς και ηχητικής επένδυσης στο Φεστιβάλ των Καννών (1962).

Η Ειρήνη Παπά είχε πάρει μέρος σε περισσότερες από 80 ταινίες, με γυρίσματα σε όλο τον κόσμο (Τσινετσιτά, Χόλιγουντ, Γιουγκοσλαβία, Λίβανος, Μαρόκο, Βραζιλία, Αυστραλία, Πορτογαλία κ.α.) έχοντας στο πλευρό της συμπρωταγωνιστές , μεταξύ άλλων, τους Μάρλον Μπράντο, Ιβ Μοντάν, Γκρέγκορι Πεκ, 'Αντονι Κουίν, Ρίτσαρντ Μπάρτον, Τζαν Μαρία Βολοντέ, Τζέιμς Κάγκνεϊ. Εκτός από τις επιτυχημένες μεταφορές των τραγωδιών, οι πιο γνωστές ταινίες της είναι η αξέχαστη υπερπαραγωγή του Χόλιγουντ «Τα κανόνια του Ναβαρόνε», όπου ενσαρκώνει τον ρόλο της αγωνίστριας Μαρίας Παπαδήμου (1961) και ο «Αλέξης Ζορμπάς», που κρατά το ρόλο της Χήρας (1964).

Το έντονο βλέμμα της, οι καθαρές γραμμές του προσώπου της, τα χαρακτηριστικά «Καρυάτιδας», τίτλος που την ακολούθησε σε όλη την καριέρα της, και η έντονη προσωπικότητά της, κατακτούν το διεθνές κοινό και τους Αμερικανούς παραγωγούς. Για την ταινία με πρωταγωνιστή τον αείμνηστο 'Αντονι Κουίν, οι δημοσιογράφοι της εποχής την «επαινούν» αλλά και την «υμνούν» για την ερμηνεία της. Η ίδια η ηθοποιός έχει δηλώσει για τους ρόλους που επέλεγε: «Ποτέ δεν θέλησα να παίξω αισθησιακούς ρόλους ή ρόλους επιθυμητών γυναικών. Αυτό που ήθελα πάντα είναι να παίζω εμένα, δηλαδή την ανεξάρτητη αγωνίστρια».

Η μια επιτυχία διαδέχεται την άλλη και η Ειρήνη Παπά βρίσκεται για πολλές δεκαετίες στο διεθνές κινηματογραφικό προσκήνιο. Η επιβεβαίωση για τη σκληρή της δουλειά και το ταλέντο της, έρχεται το 1969 με την ταινία «Z», του Κώστα Γαβρά η οποία κερδίζει το Όσκαρ καλύτερης ξενόγλωσσης ταινίας.

Το θεατρικό της ντεμπούτο στη σκηνή του Μπρόντγουει, πραγματοποιείται το 1967 με το έργο «Εκείνο το καλοκαίρι, εκείνο το φθινόπωρο» στο πλευρό του Γιον Βόιντ (του πατέρα της Αντζελίνα Τζόλι) ενώ αργότερα τη συναντάμε να ερμηνεύει την Ελένη στις «Τρωάδες» (1972) και την Κλυταιμνήστρα στην «Ιφιγένεια» (1977)σε σκηνοθεσία του Μιχάλη Κακογιάννη. Στις «Τρωάδες», που γυρίστηκε στα αγγλικά με ξένους ηθοποιούς, η Παπά γνώρισε τη συμπρωταγωνίστριά της Κάθριν Χέμπορν, που ενσάρκωσε την Εκάβη, με την οποία ανέπτυξαν δυνατή φιλία. Μάλιστα η Χέμπορν δήλωνε δημόσια ότι η Παπά είναι μια από τις καλύτερες ηθοποιούς του σινεμά.

Το 1972 εμφανίζεται στο πλευρό τού, αργότερα βραβευμένου με όσκαρ Έλληνα συνθέτη Βαγγέλη Παπαθανασίου. Την πείθει να δοκιμάσει το ταλέντο της στο τραγούδι. Η Ειρήνη Παπά ηχογραφεί μαζί του το «666», τελευταίο άλμπουμ του μουσικού συγκροτήματος «Aphrodite's Child», με αναφορές στην «Αποκάλυψη του Ιωάννη» και στιχουργική συμβολή του σκηνοθέτη Κώστα Φέρρη. Ακολουθούν άλλες δύο συνεργασίες της με τον Βαγγέλη Παπαθανασίου: οι «Ωδές» με ελληνικά

δημοτικά τραγούδια διασκευασμένα από τον Vangelis και οι «Ραψωδίες» με ύμνους της Μεγάλης Εβδομάδας.

Οι δεσμοί της Ειρήνης Παπά με το ιταλικό κοινό χρονολογούνται από τη δεκαετία του ’60, όταν η Ελληνίδα ηθοποιός πρωταγωνιστούσε σε διεθνείς παραγωγές με έντονο ελληνικό χρώμα. Το 1968 ήρθε ο ρόλος της Πηνελόπης στην «Οδύσσεια» του Φράνκο Ρόσι για λογαριασμό της ιταλικής τηλεόρασης. Η παρουσία της σε μία εξαιρετικά δημοφιλή σειρά την καθιέρωσε ως σύμβολο της ελληνικής ομορφιάς. Οι δεσμοί ενισχύθηκαν με συμμετοχές της Ειρήνης Παπά σε θεατρικές και τηλεοπτικές παραγωγές στην Ιταλία.

Η προσφορά της Ειρήνης Παπά στην τέχνη έχει αναγνωριστεί πολλές φορές τόσο εντός όσο και εκτός Ελλάδας, μέσα από τις αμέτρητες διακρίσεις που έχει λάβει κατά καιρούς. Το 1995 **τιμήθηκε με το Παράσημο του Ταξιάρχη του Τάγματος του Φοίνικος από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλο.** Το 2000 της απονεμήθηκε ο τίτλος της **«Γυναίκας της Ευρώπης»** για την προσφορά της στην προώθηση της ευρωπαϊκής πολιτισμικής ταυτότητας.

Το 2008 βραβεύτηκε με το **«Διεθνές Βραβείο για τον Πολιτισμό»** από την οργάνωση Premio Roma στο αρχαίο θέατρο της «Όστια Αντίκα», λίγα χιλιόμετρα έξω από την ιταλική πρωτεύουσα. Πρόκειται για μία εξαιρετικά τιμητική διάκριση, καθώς το συγκεκριμένο βραβείο έχει απονεμηθεί κατά το παρελθόν σε ποντίφικες και στον δήμαρχο της Ρώμης Βάλτερ Βελτρόνι, ανάμεσα σε άλλους. Όταν ανέβηκε στη σκηνή για να παραλάβει το βραβείο της είχε δηλώσει με εμφανή συγκίνηση: «Δεν ξέρω αν πρέπει να γελάσω ή να κλάψω, μπορώ μόνο να πω ότι η Αθήνα θα είναι πάντα η μητέρα μου, αλλά η Ρώμη, παράλληλα, είναι δεύτερη μητέρα μου, από ξεκάθαρη επιλογή μου».

Το 2009 η Ελληνίδα ηθοποιός τιμήθηκε με το «Χρυσό Λέοντα» της 40ης Μπιεννάλε Θεάτρου Βενετίας, ύστερα από πρόταση του διευθυντή της διοργάνωσης, του γνωστού σκηνοθέτη, Μαουρίτσιο Σκαπάρρο. Εκείνη ευχαριστώντας για το βραβείο, τόνισε, ότι «προτιμά να της παρέχονται τα αναγκαία οικονομικά μέσα για να μπορεί να συνεχίσει να δημιουργεί στο χώρο του θεάτρου». Αναφερόμενη στην αρχαία τραγωδία, υπογράμμισε: «Τα έργα αυτά με συγκινούσαν από τα δώδεκά μου χρόνια. Εξακολουθώ να πιστεύω ότι είναι επίκαιρα όσο ποτέ, καθρέφτης της κοινωνίας μας και των όποιων αντιφάσεών της».

Την ίδια χρονιά, η Ειρήνη Παπά ήταν ανάμεσα στους 260 καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο, που προσκάλεσε ο Πάπας Βενέδικτος στην Καπέλα Σιξτίνα του Βατικανού, για να τους ζητήσει «να μεταδώσουν με την τέχνη τους το μήνυμα του Θεού».

Στο **«Σχολείον της Αθήνας- Ειρήνη Παπά»** (που στεγάζεται σήμερα η Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου) στην οδό Πειραιώς, εκεί που η σπουδαία ηθοποιός ονειρεύτηκε από τη δεκαετία του ’80 να ιδρύσει ένα σχολείο θεάτρου, γιόρτασαν τον Σεπτέμβριο του 2018 τα γενέθλια της, το Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο μαζί με το Εθνικό Θέατρο της Ελλάδας και το Ίδρυμα Κακογιάννη σε μια ελληνοϊταλική γιορτή με προβολή της ταινίας «Οδύσσεια» (1968) του Φράνκο Ρόσι- μια παραγωγή της Rai, με την ίδια στο ρόλο της Πηνελόπης.